

LEGYEN KÖZTÁRSASÁG!

**ALKOTMÁNYPOLITIKAI VÁZLAT
MAGYARORSZÁG POLITIKAI VÁLSÁGA IDEJÉN**

2015. MÁRCIUS

**EÖTVÖS KÁROLY
I N T É Z E T**

1. ALKOTMÁNYPOLITIKAI PROGRAM VAGY ALKOTMÁNYTERVEZET – A MŰFAJ INDOKAI

Felszólítanak is erre, kérdezik is tőlünk, vajon miért nem készítjük el az eljövendő köztársaság alkotmányát. Ezt a kérést következetesen elhárítjuk. Ennek a tartózkodásnak az alapja az, hogy a néptől kapott megbízás hiányában nem csupán önmagában is helyteleníthető hübrisznek tekintjük az alkotmányírást, de még pótcselekvésnek is. Az országunk alkotmánya, felfogásunk szerint, sokkal több, mint az alkotmány szövege. A jó alkotmányszöveg súlyát a mögötte álló közbizalom adja, de így is elsősorban csak váza az alkotmányos kultúrának.

Az alkotmányos mozgalmaknak mozgalmi korszakokban nem a szöveggyártás a dolguk.

Az alkotmányírónak továbbá a kinyilvánított népakaratot kell beteljesítenie. Az óvatosságra intő fontos további szempont, hogy Magyarország végleges alkotmányát a politikai baloldal és a jobboldal közös műveként kell megalkotnunk. Ez önmagában is elég ok arra, hogy várjunk a szövegezéssel.

Annak viszont ideje van, hogy vitatkozzunk minden alkotmányba foglalandó érték és választandó szerkezeti megoldás felett. Más szóval folyamatos vitát kell folytatnunk arról, milyen legyen az országunk. Ezzel a szöveggel ehhez a vitához szeretnénk hozzájárulni, amiben a szabadság és a szolidaritás értékei alapján foglalunk állást az alkotmánypolitikai kulcskérdésekben. A további viták

szervezésében mi is szívesen részt veszünk.

2. AZ ALKOTMÁNYOZÁS KÍVÁNATOS KARAKTERE

Nézetünk szerint az 1989-90-es alkotmányozó mozgalom eredményei védelemre érdemesek, sőt hazánk ezt követő húsz éves teljesítményét dicsőséges fejezetnek tartjuk az alkotmányosság magyarországi történetében. A jogállami alkotmányozás az 1848-as áprilisi törvényeknek, az ezeket a szabadságharc bukása után részlegesen átmentő, a polgári átalakulást véglegesítő kiegészítés közjogi művének, valamint közvetlen előzményének, az 1946. évi I. törvénynek nyilvánvaló és szellemében méltó folytatása volt.

A Harmadik Köztársaság bukását nem alkotmánya, hanem züllöttsége okozta.

A magyar állam a jogállamiság, a demokrácia és az emberi jogok érvényesüléséhez legközelebb akkor került, amikor parlamentáris demokrácia keretei között működött. Tekintetbe kell vennünk, hogy az alkotmányban az újítás rendszerint veszélyesen gyöngye, a korszerűen értelmezhető régebbi legitimitása pedig ehhez képest erős. Az új erejét jelentősen növeli az, ha jól illeszkedik a bevált régebbihez. Az előttünk álló alkotmányos vitákban tájékozódási pontokra van szükségünk.

Mindezek alapján tartalmában az Alaptörvény előtti alkotmányosságot helyreállító, más szóval konzervatív alkotmányozást tartunk szükségesnek. Az

alkotmányozáskor az 1989 és 2010 közötti alkotmányos hagyományainknak – vagyis az alkotmánybírószáki gyakorlatban élő köztársasági Alkotmánynak – megfelelő alkotmányos megoldásokat kell választanunk. Ettől csak kényszerítő okból, kivételesen szabad eltérni, akkor, ha a szabályozás vagy éppen annak hiánya a rendszer alkotmányos működését veszélyeztette. Ha pedig újjáéledéshez fordulunk, annak az alkotmányosság erősítését kell szolgálnia (pl. az alkotmánymódosítás feltételeinek szigorítása).

3. AZ ALKOTMÁNYOZÁS NEM GYÓGYÍR MINDEN BAJUNKRA

Az alkotmány(politika) nem tartalmazhatja a szakpolitikákat, hiszen nem a politikák részleteit határozza meg, hanem azok kereteit. Az alkotmány sok bajunk közül nyilvánvalóan nem oldja meg még a legsúlyosabbakat sem (pl. a kirekesztést, a szegénységet, a korrupciót). A viszony más jellegű: az alkotmányosság értékeinek megfelelő alkotmány nélkül esély sincs ezen bajaink gyógyulására. Az alkotmány ugyanakkor nem csak lehetőséget, de erős impulzusokat is adhat a bajok megoldásához. Ezért is indokolt lesz az alkotmányozás során számba venni a társadalmi traumákat és bajokat, és az alkotmányírás termében helyet kell biztosítani mindenkinek, a kirekesztetteknek is.

4. AZ ALKOTMÁNYOSSÁG HELYREÁLLÍTÁSA AZ ÚJ ALKOTMÁNYBAN

A Nemzeti Együttműködés Rendszerének bukásával együtt Alaptörvényének is buknia kell, mivel a kormányzat azért fogadta el az Alaptörvényt, hogy a NER-t alkotmányosan megtámassza. Az Alaptörvényt nyilvános vita nélkül, kizárólag a mostani kormánypártok támogatásával kényszerítették a társadalomra. Nem felel meg az alkotmányosság követelményeinek, nem a közhatalom korlátja, sokkal inkább a kormányzati politika eszköze, amelyet a kormánytöbbség pillanatnyi érdekei szerint alakít. Az Alaptörvénynek nem csak egyes szabályai, hanem a benne kifejeződő alapelvek és alapértékek is hibásak. Az Alaptörvény reformja nem elegendő ahhoz, hogy a jövőben szabad és szolidáris társadalomban élhessünk. Indokolt tehát a szembefordulás, az Alaptörvény elutasítása. Új alkotmány elfogadása nélkül valószínűleg sikeresen és jól kormányozni sem lehet.

Az alkotmányosság helyreállításához a magyar politikai közösségnek meg kell tagadnia a jelenlegi politikai rendszert, és megegyezésre kell jutnunk arról, hogy milyen országban akarunk élni. Az új, negyedik köztársaságról szóló politikai megegyezésünk lesz az új alkotmány, amit tehát új, eredeti dokumentumban – és nem az Alaptörvény szövegének módosításával – kell rögzíteni.

Az alkotmány elfogadását nyilvános társadalmi és parlamenti vitának kell megelőznie. Az alkotmányt

továbbá új, demokratikusan választott parlamentnek kell elfogadnia és ezt követően indokolt népszavazással megerősíteni. Az alkotmányt elfogadó Országgyűlésnek önmagát alkotmányozó nemzetgyűlésnek kellene minősítenie, amely a megerősítő népszavazás után kimondja a feloszlását, amit új parlamenti választás követ.

5. AZ ALKOTMÁNY STABILITÁSA

Az új alkotmány stabilitása érdekében az alkotmány módosítását a korábbinál szigorúbb eljárási feltételekhez kell kötni. Indokolt, hogy az alkotmánymódosításhoz legalább két, egymást követő parlament minősített többsége legyen szükséges. Az alkotmánymódosítási eljárásnak továbbá olyan, a törvényhozási eljárástól eltérő szabályai legyenek, amelyek biztosítják a széles körű vita lehetőségét és a döntés megfontolásához szükséges időt.

Az alkotmányos alapszerkezet, így az alapvető emberi és állampolgári jogok elismerése, az egykamarás parlamentben megvalósuló többpárti parlamentáris demokrácia, az elkülönült testület által végzett alkotmánybíráskodás és a független igazságszolgáltatás alkotmánymódosítással se legyen megváltoztatható. Ennek ellenőrzésére az Alkotmánybíróság legyen jogosult.

6. AZ ALAPVETŐ JOGOK

Az alkotmányban el kell ismerni a minden ember egyenlő szabadságát és méltóságát kifejező alapvető jogokat. Az alapjogi katalógus feleljen meg a legkorszerűbb európai sztenderdeknek, és az alkotmány biztosítson legalább olyan szintű védelmet az alapjogoknak, mint a köztársasági Alkotmány és annak alkotmánybírósági gyakorlata. Az alapjogokat az alkotmányban korlátozni (mint amilyen az Alaptörvényben pl. a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés lehetősége, a hajléktalanság büntethetősége) nem szabad. Az Alkotmánybíróság legyen jogosult az alapjogokat fejlesztő jogértelmezésre és az övé legyen a végső szó az alapjogi korlátozások megengedhetősége tekintetében.

A teljes vallásszabadságot, az egyházak 2012 előtti jogi státuszát helyre kell állítani.

A törekvést a szociális biztonság, a szegénység, a lakhatás emberséges és a társadalmi igazságosság elveinek megfelelő megoldására a magyar alkotmányos állam legfontosabb céljai között kell meghatározni, az emberhez méltó élethez szükséges megélhetésre mindenkinek joga van.

A 2012-ben bevezetett, a bírósági jogértelmezéssel szemben benyújtható ún. valódi alkotmányjogi panasz összhangban van az alapjogvédelem intézményrendszerével, ezért ez az alkotmánybírósági hatáskör érdemes a megőrzésre.

7. VILÁGNÉZETI SEMLEGESSÉG

A magyar államnak és alkotmányának, akárcsak más alkotmányos államoknak, nem lehet világnézete, de szükségképpen elkötelezettje lesz a jogállamiság, a demokrácia és az emberi jogok értékeinek. Az illiberális államban nincs szabad és tisztességes választás, ezzel szemben a liberális jogállam természetesen nem a liberális politikai tanok és világnézet híveinek uralmát jelenti, hanem a politikai hatalomért folytatott szabad versengés (és a jogegyenlőség) alapértékeit képviseli. A liberális jogállamban a szocialisták és a liberálisok ugyanolyan tisztességes feltételekkel versengenek a politikai hatalom megszerzéséért, mint a konzervatívok vagy például a környezetvédők és a bázisdemokrácia hívei.

8. A POLITIKAI KÖZÖSSÉG ÉS VÁLASZTÓJOG

Az alkotmány világnézeti, politikai, vagyoni különbségekre tekintet nélkül a politikai közösség egészét hivatott egyesíteni és értékeit képviselni. Azonban a nemzetet egyesítő politikai közösség a szolidaritás gyakorlása nélkül üres absztrakció, mert a szolidaritás a társadalmi csoportok közötti legfontosabb kötelékek egyike.

A magyar államnak felelősséget kell vállalnia a Magyarország területén kívül élő magyar nemzetiségű emberekért. A határokon túl élő magyarokat a magyar állampolgárságtól nem lehet megfosztani. A országgyűlési

választásokon választójoggal a Magyarország területén élő magyar állampolgárok rendelkezhetnek.

A választójogukat a korlátozottan cselekvőképes nagykorúak is gyakorolhassák.

9. A PARLAMENTÁRIS DEMOKRÁCIA

Meg kell őrizni a kizárólag népképviseleti elven működő, egykamarás parlamentet, de korábbi létszámát nem szükséges visszaállítani. A törvényhozás nyilvánosságát, a parlamenti deliberációt, azaz közügyek szabad és érdemi megvitatását helyre kell állítani. A nyílt vitát kizáró egyéni képviselői indítványok parlamentarizmust megcsúfoló gyakorlatát – nem feltétlenül az alkotmány szövegével – meg kell szüntetni. Helyre kell állítani a parlamenti ellenőrzés intézményeit, köztük a vizsgálóbizottságokat.

A köztársasági elnököt a parlament válassza, ne legyen részese a végrehajtó hatalomnak.

10. A VÁLASZTÁSI RENDSZER

A köztársasági alkotmány hagyományait követve, de a kisebb létszámú parlamenthez igazodva olyan vegyes választási rendszert indokolt kialakítani, amely az országos pártlistákon alapuló arányos választást a kormányozhatóság érdekében többségi elemmel, egyéni választókerületi rendszerrel egészíti ki. A többségi elemek azonban ne segítsék, hogy egyetlen politikai erő szerezhessen minősített parlamenti többséget. A

választójog egyenlőségét sértő és a választási földrajzzal történő manipulációt ki kell zárni. Biztosítani kell a választási szabályok stabilitását.

11. A POLGÁROK KÖZVETLEN RÉSZVÉTELE A KÖZÜGYEK BEN

Az alkotmány stabilitását és az alkotmányosság hosszú távú érvényesülését végső soron az garantálja, ha a polgárok az alkotmányt magukénak érzik, elkötelezettek a jogállamiság, a demokrácia, a korlátozott közhatalom és az emberi jogok eszméje iránt, és tudatos polgárként vesznek részt a közügyek megvitatásában és eldöntésében.

Ennek érdekében helyre kell állítani mindazokat a jogintézményeket, amelyek a polgárok számára a parlamentáris demokráciával összhangban biztosítják a részvételt az alkotmányos rendszer működtetésében. Az Alkotmánybíróság előtt újra biztosítani kell a személyes érintettség nélküli indítványozási jogot, helyre kell állítani a független ombudsmanhoz fordulás rendszerét, és vissza kell állítani az Országgyűlést valamely kérdés megtárgyalására kötelező népi kezdeményezés intézményét.

A választópolgári kezdeményezés alapján kötelezően elrendelendő népszavazás, amelynek eredménye az Országgyűlésre kötelező, ellentmond a képviseleti demokrácia eszméjének. Az új alkotmány ehelyett inkább tegye lehetővé, hogy a választópolgárok megerősítő népszavazáson dönthessenek

arról, hogy adott parlamenti döntést jóváhagynak-e vagy sem.

Az állampolgárok közvetlen részvételét biztosító eszközökkel is fel kell lépni a korrupció visszaszorítása érdekében. Új technológiák (pl. petíciós honlapok) alkalmazásával biztosítani kell az állampolgárok számára, hogy részt vehessenek az állami és önkormányzati gazdálkodás ellenőrzésében.

Az állam legyen elkötelezett a gyermekek és fiatalok alkotmányos értékeket népszerűsítő demokratikus nevelése mellett. A hazafiság és az alkotmányosság értékeit nem lehet elválasztani.

12. A DEMOKRATIKUS NYILVÁNOSSÁG

Az erőforrás-pocsékoló és a sajtószabadságot sértő Nemzeti Média és Hírközlési Hatóságot jogutód nélkül kell megszüntetni. Az Nemzeti Média és Hírközlési Hatóságnak a szólás- és sajtószabadsággal közvetlenül nem összefüggő hatósági feladatait, ide értve a frekvenciagazdálkodást, a Gazdasági Versenyhivatal vegye át. A sajtószabadság védelme alapvetően bírósági hatáskörbe kerüljön. A sajtószabadság védelmében, figyelemmel az elektronikus sajtó szólásszabadság-korlátozására, az ajánlások megfogalmazásán túl, az érintettek önrendelkezési jogát nem sértő perlési joggal is felruházott független ombudsmani intézményt lehet létrehozni.

A közszolgálati médiát indokolt fenntartani. A közszolgálati média nem állami szerv, de nem tartozik a magángazdasághoz sem. Tartson egyenlő

távolságot az ellenzékétől és a kormánypártoktól, működjön átlátható tekintélyes médiaszakmai és társadalmi felügyelet alatt.

13. A BÍRÓSÁGOK

A bíróságok függetlensége a jogállamiság alapja, azaz a legfontosabb alkotmányos értékeink egyike. A bíróságok igazgatása terén olyan az önkormányzatiságon és a kormányzati felelősségen alapuló vegyes rendszert kell létrehozni, amely egyfelől biztosítja a bíróság és a bíró, alapvetően az ítékezésben megnyilvánuló legteljesebb függetlenségét, másfelől – ide értve a gazdálkodást és például a bírák előmenetelét – a bíróságok működésének, gazdálkodásának teljes átláthatóságát és jogállami elszámoltatását is.

14. AZ ALKOTMÁNYBÍRÁSKODÁS

A kormányzat semmilyen körülmények között sem vonhatja ki magát az alkotmányosság és a jog uralma alól. Mivel ennek legfontosabb garanciája az alkotmánybírászkodás, ezért mindenekelőtt helyre kell állítani az Alkotmánybíróság teljes függetlenségét. A kétharmados kormányzati többség által elfogadott törvénymódosítások (a jelölési szabályok megváltoztatása, az Alkotmánybíróság létszámának megemlése, a hetvenéves életkori határ eltörlése) és személycserék révén az Alkotmánybíróságban hosszú időre nagy többséghez jutottak az egypárti, kizárólag a jelenlegi kormánypártok akaratából a testületbe került olyan bírák, akiknek az

alkotmányosság iránti elkötelezettsége hiányos. Ha az ő mandátumukat az új, demokratikusan választott parlament nem erősíti meg, akkor hivatalukat nem tarthatják meg. Az Alkotmánybíróság elnökét az Országgyűlés helyett újra a testület tagjainak kell megválasztaniuk.

Az Alkotmánybíróság hatáskörének ki kell terjednie valamennyi törvény alkotmányossági kontrolljára, azokat az alkotmány egésze alapján vizsgálja meg, és legyen jogosult az alkotmányellenes törvények megsemmisítésére. A teljes normakontroll jogkört semmilyen módon sem lehet korlátozni.

Az Alkotmánybíróság csak akkor jelent valódi garanciát az alkotmány sértő törvények megsemmisítésére, ha az indítványozói jogosultság szabályozása biztosítja, hogy az erre irányuló eljárás megindulhasson. A harmadik köztársaság alkotmányos hagyományának fontos eleme az actio popularis, amely alapján bárki személyes érintettség nélkül, az alkotmányosság érdekében fordulhatott az Alkotmánybírósághoz. Ezt az Alaptörvénnyel eltörölt jogintézményt indokolt visszaállítani, ezzel is biztosítva, hogy a polgárok és a civil társadalom aktívan részt vehessenek az alkotmányosság tényleges helyreállításában és folyamatos fenntartásában.

Mivel az új köztársaság a harmadik köztársaság legjobb alkotmányos hagyományait viszi tovább, semmisnek kell tekinteni azt a rendelkezést, amely megfosztotta hatályuktól az Alaptörvény hatálybalépése előtt hozott

alkotmánybírósági határozatokat. Nem maradhat hatályban olyan szabály (pl. a családfogalomról, a tényleges életfogytiglanról, a hajléktalanság kriminalizálásáról), amelyet a jelenlegi kormánypártok azzal a pillanatnyi politikai célból alkottak, hogy az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatát felülírják.

15. AZ OMBUDSMANOK

Az alapjogoknak a 2012-ben felszámolt ombudsman-rendszer, amelyben az autonóm szakbiztosok önállóan léphettek fel az alapjogok védelméért, a jelenleginél magasabb szintű védelmet nyújtott. Az információs jogokat az Alaptörvény egyenesen megfosztotta a független ombudsmani védelemtől. Az alapjogok elért védelmi szintjének ilyen csökkentése nem fogadható el. Vissza kell állítani az egymástól független ombudsmanok rendszerét, köztük az információs jogok biztosának intézményét is. Indokolt lehet a nemzeti együttműködés által meggyengített sajtószabadság védelmére szakosított ombudsmani intézményt megszervezni.

16. A KÖZPÉNZÜGYEK ÁTLÁTHATÓSÁGA ÉS ELLENŐRZÉSE

A korrupció elleni küzdelemre kell hangolni az állami intézményrendszert. Ennek, ha nem is kizárólagos, de elsődleges feladata a párt- és kampányfinanszírozás olyan jogállami átszervezése, amely átlátható lesz, továbbá az állampolgári aktivitás

elismerésével segíti a pártok társadalmi ellenőrzését, a költségvetési forrásaik limitált, átlátható elköltését és a jogsértések tényleges szankcionálását. A Számvevőszék ebben a tekintetben eddig soha meg nem valósult függetlenségét végre garantálni kell.

Olyan közjogi státuszt élvező petíciós honlapo(ka)t kell létrehozni, amelyek, megfelelő társadalmi támogatás esetén, kötelezővé teszik a gyanús közpénzköltések független kivizsgálását.

***Éljen a szabad, alkotmányos
Magyarország!***